

Azərbaycan Respublikası  
Nazirlər Kabinetinin 2025-ci il  
“ 9 ” oktyabr tarixli  
297 nömrəli Qərarı ilə  
**təsdiq edilmişdir.**

## **Naftalan neftinin çıxarılması, emalı, saxlanması və sanatoriya-kurort müəssisələrinə paylanması**

### **QAYDALARI**

#### **1. Ümumi müddəalar**

1.1. Bu Qaydalar “Sağlamlıq turizminin inkişafında Naftalan neftinin rolunun artırılması ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2024-cü il 28 sentyabr tarixli 308 nömrəli Sərəncamının 1.1.2-ci yarımbəndinin icrasını təmin etmək məqsədilə hazırlanmışdır və elmi-texniki nailiyyətlərin texnoloji proseslərdə tətbiqi, qabaqcıl texnologiya, avadanlıq, xammal və enerji resurslarından qənaətlə istifadəsi, əmtəə məhsullarının çeşidinin genişləndirilməsi və keyfiyyətinin yüksəldilməsi amilləri nəzərə alınmaqla, Naftalan neftinin çıxarılması, emalı, saxlanması və sanatoriya-kurort müəssisələrinə paylanması qaydalarını müəyyən edir.

1.2. Bu Qaydalarda istifadə olunan anlayışlar aşağıdakı mənaları ifadə edir:

1.2.1. **Naftalan nefti** – qəhvəyi-qonur rəngli, xüsusi aromatik qoxuya və yüksək özlülüyə malik, sıxlığı  $\geq 0,92$  q/sm<sup>3</sup>, qaynama temperaturunun başlanğıcı 250-270°C, donma temperaturu (məni) -10-15°C intervalında dəyişən, politsiklik naften karbohidrogenləri 50-55 faiz təşkil edən, tərkibində sənaye neftlərindən fərqli olaraq, benzin və kerosin kimi yüngül fraksiyalar olmayan, mürəkkəb fiziki-kimyəvi tərkibə malik, qatranlı, az kükürlü və az izoparafinli neft məhsulu;

1.2.2. **“Naftalan” yatağı** – Azərbaycanın Naftalan şəhərində yerləşən, maykop çöküntülərinə aid olan, müalicəvi xassəyə malik unikal neft yatağı;

1.2.3. **maykop çöküntüləri** – Böyük və Kiçik Qafqazın dağətəyi rayonlarında, xüsusilə Orta Kür çökəkliyi və Şamaxı-Qobustan rayonlarında təbii çıxışlarla yer səthində, eyni zamanda dərin yatan strukturların geoloji quruluşunda geniş yayılmış neftli-qazlı süxur kompleksi;

1.2.4. **neft məhsulu** – yatağın məhsuldar layına müxtəlif təsir üsulları vasitəsilə təsiri və mədən avadanlığının tətbiqi nəticəsində hasil edilən quyu məhsulu;

1.2.5. **Neftqazçıxarma İdarəsi** – Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin (bundan sonra – SOCAR) neft və qaz hasilatı prosesi ilə əlaqəli fəaliyyət göstərən müəssisəsi;

1.2.6. **Tədbirlər Planı** – “Naftalan” yatağında yerləşən istismar quyularından hasil olunan neft məhsulunun həcmnin artırılmasına yönəldilmiş, SOCAR-ın neftqazçıxarma idarələri tərəfindən plana uyğun qaydada həyata keçirilən texniki-texnoloji və geoloji tədbirlər toplusu;

1.2.7. **süxurların kollektor xüsusiyyətləri** – yatağın mövcud karbohidrogen ehtiyatlarının qiymətləndirilməsi, eləcə də onun səmərəli iş rejiminin seçilməsi üçün vacib olan kəmiyyət (keçiricilik, məsaməlik və s.) parametrləri;

1.2.8. **monitorinq** – neft yatağı haqqında mədən məlumatlarının toplanması, müşahidə, təhlil, sistemləşdirmə, qiymətləndirmə və idarəetmənin proqnozlaşdırılması ilə bağlı informativ-analitik funksiyaların yerinə yetirilməsi;

1.2.9. **laya təsir üsulları** – layın təbii məhsuldarlığının artırılması və hasilat tempinin intensivləşdirilməsi məqsədilə hasilat və ya vurucu quyular vasitəsilə layın quyudibi zonasına və bütövlükdə laya müxtəlif fiziki, kimyəvi, digər geoloji-mədən və texniki-texnoloji tədbirlərin həyata keçirilməsi;

1.2.10. **ştanqlı dərinlik nasos (ŞDN) üsulu** – neft quyusuna qaldırıcı boru kəmərləri ilə daxilində plunjer olan silindr şəkilli gövdədən ibarət porşenli nasos endirilməsi ilə həyata keçirilən hasilat üsulu;

1.2.11. **ştanqlı vintlili nasos (ŞVN) üsulu** – mexanikləşdirilmiş istismar üsullarından hesab olunan, öz konstruktiv sadəliyi və etibarlılığı ilə digər nasoslardan texnoloji baxımdan fərqlənən, rotor və statordan ibarət nasosun neft quyusuna endirilməsi ilə reallaşan hasilat üsulu;

1.2.12. **təbii radionuklidlərin xüsusi effektiv aktivliyi** – neftin insan orqanizminə bioloji təsirini nəzərə alan təbii radionuklidlərin toplam xüsusi aktivliyi;

1.2.13. **balneoterapiya** – Naftalan nefti, mineral sular və ya müalicəvi palçıq vasitəsilə həyata keçirilən fizioterapevtik prosedür;

1.2.14. **pasport** – neftin fiziki-kimyəvi xassələri və keyfiyyət xüsusiyyətləri haqqında ətraflı məlumatı özündə əks etdirən sənəd;

1.2.15. **İstehsalçı** – “Azneft” İstehsalat Birliyinin Ə. Əmirov adına Neftqazçıxarma İdarəsi;

1.2.16. **İstehlakçı** – sanatoriya-kurort müəssisələri.

## 2. Naftalan neftinin çıxarılması

2.1. Naftalan neftinin (bundan sonra – neft) çıxarılması aşağıdakı mərhələlərdən ibarətdir:

2.1.1. monitorinq əsasında “Naftalan” yatağının süxurlarının kollektor xüsusiyyətlərini nəzərə almaqla, quyuların neft məhsuldarlığının artırılması üçün laya müvafiq təsir üsullarının seçilməsi və tətbiqi imkanları araşdırılmaqla, nümunəvi forması bu Qaydaların 1 nömrəli əlavəsində verilmiş Tədbirlər Planının (bundan sonra – Tədbirlər Planı) hazırlanması;

2.1.2. Tədbirlər Planında istismar üsullarının optimallaşdırılması, o cümlədən quyularda mərhələli qaydada ştanqlı dərinlik nasos (ŞDN) üsulunun və “Naftalan” yatağında ilk dəfə ştanqlı vintlili nasosların (ŞVN) tətbiqi;

2.1.3. istismar üsullarının dəyişdirilməsi prosesində quyu rejimlərinin mövcud lay potensialına müvafiq tənzimlənməsi;

2.1.4. istismar quyu fonduna fərdi yanaşma tətbiq edilməklə, quyu məhsulunun fiziki-kimyəvi tərkib göstəricilərinin mütəmadi olaraq təhlil və tədqiq edilməsi;

2.1.5. dərinlikləri 25-650 metr intervalında dəyişən quyulardan hasil olunan neftin mədəndaxili borularla xüsusi ayrılmış çənlərə yığılması və mexaniki çökdürmə yolu ilə su fraksiyasından ayrılması;

2.1.6. stabiləşdirmə, duzdan və mexaniki qarışıqlardan ayrılma əməliyyatlarından sonra neftin saxlanılma çənlərinə yönəldilməsi və təhvilə hazırlanması;

2.1.7. neftdən mexaniki çökdürmə üsulu ilə ayrılmış lay suyunun, ətraf mühitin qorunması məqsədilə İstehsalçı tərəfindən ayrılmış çənlərə yığılması və utilizasiya edilməsi üçün “Naftalan” yatağının mövcud uducu quyularına vurulmasının təmin olunması.

2.2. Neftdən ayrılan lay suyu yod-brom birləşmələri ilə zəngin olduğundan müalicə xüsusiyyətlərinin elmi araşdırılması üçün nümunələri elmi tədqiqat institutlarına təhvil verilə və nəticələrinə uyğun olaraq, gələcəkdə sanatoriya-kurort müəssisələrində istifadəsi təmin edilə bilər.

### **3. Neftin emalı**

3.1. Neftin emalı xüsusi texnologiyalar əsasında aparılmalı, tərkibindəki toksik təsire malik aromatik karbohidrogenlər, naften turşuları və kükürlü birləşmələrin faizlə miqdarı minimuma endirilməlidir.

3.2. Emal prosesi aşağıdakıları əhatə edir:

3.2.1. neftin tərkibindəki zərərli komponentlərin ayrılması yolu ilə istifadə üçün tam zərərsizləşdirilərək təkrar təmizlənməsi prosesinin həyata keçirilməsi;

3.2.2. laborator müayinələrin həyata keçirilməsi zamanı məhsulun keyfiyyətinin sabitliyinin təmin edilməsi üçün periodik laboratoriya nəzarəti;

3.2.3. sanatoriya-kurort müəssisələrində vannalarda tətbiq edilmiş və istifadəsi artıq yararsız hesab edilən neftin İstehlakçı tərəfindən çənlərə toplanması və logistik şirkətlər vasitəsilə müvafiq icazəyə malik olan emal müəssisələrinə təhvil verilməsi.

3.3. Sanatoriya-kurort müəssisələrində təkrar istifadəyə yararlılığın təmin edilməsi zamanı əmələ gələn toksik tullantıların utilizasiyası “Lisenzialar və icazələr haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa müvafiq qaydada həyata keçirilməlidir.

3.4. Emal zamanı neftin tərkibindəki mühüm komponentlərin qorunub saxlanmasına xüsusilə diqqət yetirilməlidir.

#### 4. Neftin saxlanması və sanatoriya-kurort müəssisələrinə paylanması

4.1. Neftin saxlanması prosesində onun tərkibinin dəyişməməsi və keyfiyyətinin qorunması əsas texniki-texnoloji şərt hesab edilir.

4.2. Neftin saxlanması zamanı aşağıdakı amillər nəzərə alınmalıdır:

4.2.1. çox yüksək olmayan saxlama temperaturu ( $\leq 40^{\circ}\text{C}$ );

4.2.2. yaxşı ventilyasiya olunan (havalandırılan), quru və yanğından təhlükəsiz yerlərin seçilməsi;

4.2.3. kimyəvi tərkibin dəyişməməsi üçün İstehsalçı tərəfindən mütəmadi olaraq fiziki-kimyəvi tədqiqatların aparılması;

4.2.4. keyfiyyət göstəricilərinin dəyişməsi faktını istisna etmək üçün neftin hermetik, paslanmaz polad və ya şüşə materialdan hazırlanmış tutumlarda saxlanması;

4.2.5. tərkibinin dəyişərək müalicəvi xüsusiyyətlərini zəiflədə bilməsi ehtimalını nəzərə almaqla, neftin birbaşa günəş işığının təsirindən qorunması;

4.2.6. neftin saxlanması və paylanması proseslərində xüsusi çən və ya avtosisternlərdən istifadə edilməsi, onların doldurulma dərəcəsinin isə neft və neft məhsullarının qablaşdırılmasına dair tələblərə uyğun tutumu həcmnin 95 faizindən çox olmaması;

4.2.7. neftin keyfiyyətinin, onun saxlanması müddəti ilə sıx əlaqəli olduğunu nəzərə alaraq, İstehlakçıya təhvil əməliyyatından əvvəl onun İstehsalçı tərəfindən neftqazçıxarma müəssisəsində saxlanması müddətinin müqavilə şərtlərinə uyğun müəyyən edilməsi;

4.2.8. İstehlakçıya çatdırılması məqsədilə həyata keçirilən qablaşdırma əməliyyatından əvvəl emal müəssisələrində saxlanması müddətinin əvvəlcədən müəyyən edilməsi.

4.3. Neftin sanatoriya-kurort müəssisələrinə paylanması prosesi İstehlakçı tərəfindən təyin edilmiş logistik təşkilatlar vasitəsilə həyata keçirilir.

4.4. Neftin paylanması zamanı bu Qaydaların 2 nömrəli əlavəsində göstərilən neftin ümumi fiziki-kimyəvi xüsusiyyətlərinin dəyişməzliyi üçün aşağıdakılar təmin edilməlidir:

4.4.1. əmtəə neftinin işarələnmiş (markalanmış) paslanmayan metal sisternlərə (az həcməldə olan hallarda qalın divarlı şüşə tutumlara) doldurulması;

4.4.2. neftin sızmasının və ətraf mühitin çirklənməsinin qarşısının alınması məqsədilə uyğun konteynerlərdən və ya çənlərdən istifadə olunması, sızma və buxarlanma hallarının istisna edilməsi üçün çənlərdəki qapaqların kip bağlanması, elektrostatik cərəyanın və ya qığılcım yarana bilməsi hallarının aradan qaldırılması məqsədilə müvafiq qoruyucu tədbirlərin (yerlə birləşmə, torpaqlanma, ildırım ötürücülərinin tətbiqi və s.) həyata keçirilməsi;

4.4.3. konteyner və ya avtosisternlərin təkrar istifadəsi zamanı neft qalıqlarından yuyulmaqla təmizlənməsi və daxili səthinin sıxılmış hava ilə üfürülməklə qurudulması;

4.4.4. neftin paylanması prosesində konteynerlərin statik (tərpənməz) vəziyyətdə qalmasının təmin edilməsi, mümkün vibrasiyaların (titrəyişlərin) minimuma endirilməsi;

4.4.5. daşıyıcı nəqliyyat vasitələrinin yanğınsöndürmə vəsaitləri ilə təchiz edilməsi;

4.4.6. neftlə əlaqəli sənədlərin (pasport, fiziki-kimyəvi müayinələrin nəticələri və s.) sürücüyə və ekspeditora təqdim edilməsi;

4.4.7. neft təhlükəli yüklərə aid edildiyindən, insan həyatı üçün təhlükəsiz sayılan (yaşayış məntəqələrindən mümkün qədər uzaq) və qısa marşrutlar seçilməsi məqsədilə ixtisaslaşmış sistemlərə proqramlaşdırılmış xüsusi GPS cihazların yerləşdirilməsi və sürücünün bu cihaz vasitəsilə seçdiyi konkret marşrut üzrə hərəkəti.

4.5. Neftin paylanması prosesinin hərəkət trayektoriyasına düzgün riayət edilməsinə logistik (və ya daşıyıcı) təşkilatlar məsuliyyət daşıyırlar.

4.6. Neft partiyalarla təhvil və qəbul edilir. Eyni vaxtda istehsal edilən, öz keyfiyyət göstəricilərinə görə eyni tipli pasport ilə müşayiət olunan istənilən həcmdə neft eyni partiya sayılır. Pasportda göstərilən sınaqların nəticələri yalnız müvafiq qaydada akkreditasiyadan keçmiş laboratoriya tərəfindən aparılmalıdır. Həmin pasportda aşağıda göstərilənlər öz əksini tapır:

4.6.1. neftin markası və adı;

4.6.2. İstehsalçının əmtəə nişanı və adı;

4.6.3. neftin qabla birlikdə (brutto) və xalis (netto) çəkisi;

4.6.4. istehsal tarixi;

4.6.5. son istifadə tarixi;

4.6.6. partiyanın sayı;

4.6.7. aparılan sınaqların nəticələri;

4.6.8. yararlılıq müddəti bitmiş partiyanın utilizasiyası qaydaları.

4.7. Sanatoriya-kurort müəssisələrinin neft tələbatının təqdim edilməsi və təminat prinsipləri:

4.7.1. fəaliyyət miqyasının genişləndirilməsi, yeni xidmət sahələrinin yaradılması, müasir infrastrukturun qurulması və bu kimi digər hallar nəticəsində neftə olan tələbatın artması halları istisna olmaqla, hər bir İstehlakçı növbəti təqvim ili üzrə neft tələbatı barədə məlumatı illik əsasda əvvəlki təqvim ilində istifadə etdiyi və ya ortaillik tələbat göstəricisinin  $\pm 10$  faizi həcmində İstehsalçıya rəsmi qaydada təqdim etməlidir;

4.7.2. yuxarıda göstərilən məlumat hər növbəti il üçün cari ilin sentyabr ayından dekabr ayının sonunadək İstehsalçıya təqdim edilməlidir. Bu tarixdən sonra edilən müraciətlər yalnız aşağıdakı hallarda nəzərə alın bilər:

4.7.2.1. İstehsalçının neft üzrə hasilat imkanları yetərlidirsə;

4.7.2.2. tələb təklifə uyğundursa;

4.7.3. neftin satışı İstehsalçının tərtib etdiyi plan-qrafik əsasında və ardıcılıq (növbəlilik) prinsipi üzrə həyata keçirilir;

4.7.4. hər ay yalnız ilk müraciət edən üç İstehlakçı neftlə təmin olunur. Təminat zamanı İstehsalçının aylıq neft hasilatının həcmi mütləq nəzərə alınır;

4.7.5. müraciət etmiş İstehlakçı əvvəlcədən müəyyən olunmuş müddət 1 ay ərzində nefti təhvil almadıqda, onun növbədəki yeri ləğv edilir və növbəti İstehlakçının təminatına üstünlük verilir;

4.7.6. neftin illik hasilatının məhdud olması səbəbindən İstehlakçılar tərəfindən edilən müraciətlər real tələbat əsasında və əsaslandırılmış qaydada İstehsalçıya təqdim edilməlidir;

4.7.7. satın alınmış neftin tam istifadə olunmaması halında, həmin İstehlakçının illik istifadə hüququ qarşılıqlı razılaşma və hüquqi öhdəlik sənədi əsasında digər İstehlakçıya ötürülə bilər;

4.7.8. neftin satış qiyməti Azərbaycan Respublikası Tarif (qiymət) Şurasının qərarı ilə müəyyən olunur;

4.7.9. bu hissədə nəzərdə tutulmayan digər şərtlər, hüquq və öhdəliklər tərəflər arasında imzalanacaq müvafiq müqavilə ilə tənzimlənir.

4.8. Neft tutumlarına İstehlakçı işarələnməsi tətbiq edilir. İşarələr birbaşa konteynerə (sisternlərə) və etiketlərə vurulur.

4.9. İstehlakçı işarələnməsində aşağıdakılar göstərilməlidir:

4.9.1. insan sağlamlığına, ətraf mühitə və yanğın əmələ gəlməsinə zərərli təsirlərinin nəzərə alınması üçün neft və neft məhsullarının paylanılmasını həyata keçirən avtosisternlərin üzərində xəbərdarlıq ("Neft məhsulları", "Yanğın və partlayış təhlükəsi", "Oddan qorunmalı" və s.) işarələri;

4.9.2. ümumi (brutto) və xalis kütlə (netto), həcm;

4.9.3. neftin markası və adı;

4.9.4. neftin istehsal olunduğu yatağın adı;

4.9.5. İstehsalçının əmtəə nişanı və adı;

4.9.6. neftin istehsal ayı və ili;

4.9.7. partiya nömrəsi;

4.9.8. saxlama müddəti və şərtləri;

4.9.9. istifadəyə dair təlimatlar, zəmanət öhdəlikləri;

4.9.10. QR (ştrix-identifikasiya) kodu.

4.10. Neftin sanitar-bakterioloji göstəriciləri bu Qaydaların 3 nömrəli əlavəsində verilmiş normalara uyğun olmalıdır. Bu uyğunluğa nəzarət İstehlakçı tərəfindən həyata keçirilir. O, neftin qəbulundan əvvəl və ya istifadə prosesində sanitar-bakterioloji uyğunluğu təmin etmək məqsədilə zəruri hallarda laborator müayinələrin aparılması hüququna malikdir.



**“Naftalan neftinin çıxarılması, emalı, saxlanması və sanatoriya-kurort müəssisələrinə paylanması Qaydaları”na  
2 nömrəli əlavə**

**Neftin ümumi fiziki-kimyəvi xüsusiyyətləri**

Sıxlıq (20 °C-də), q/sm <sup>3</sup>	0,9276-0,9751
Kinematik özlülük, 20 °C-də, sSt	≥144,5
50°C-də özlülük, sSt	51,48
Alışma temperaturu, az olmamalı, °C	125,0
Qaynamanın başlanğıcı temperaturu, °C	250-270°C
Donma temperaturu, °C	-10-15
Turşu ədədi, çox olmamalı, mqKOH/q	≤ 5,4
Suyun kütlə payı, çox olmamalı, %	0,3-1,5
Kokslaşma, çox olmamalı,%	3,27
Əmələ gələ bilən külün miqdarı, %	0,024-0,432
Kükürdün kütlə payı, çox olmamalı, %	0,7
Qatranların kütlə payı, %	14-15
Civə, ppm	yol verilmir
Ağır metallar (qurğuşun, arsen, kadmium), pmm	yol verilmir
Təbii radionuklidlərin (226Ra, 232Th, 40K) xüsusi effektiv aktivliyi, Bq/kq, çox olmamalı	370

**“Naftalan neftinin çıxarılması, emalı, saxlanması və sanatoriya-kurort müəssisələrinə paylanması Qaydaları”na 3 nömrəli əlavə**

**Balneoterapiya üçün istifadə edilən neftin sanitar-bakterioloji göstəriciləri**

<b>Sıra №-si</b>	<b>Göstəricilər</b>	<b>Norma</b>	<b>Sınaq üsulları</b>
1.	Aeroblar, 1 qramda	$\leq 500 \times 10^3$	ISO 21149
2.	Titr-koli, q	$\geq 10$	8,4
3.	Titr-perfringens, 1 qramda	$\geq 0,1$	8,5
4.	Patogen kokk mikroflorası, 1 qramda	yol verilmir	ISO 22718
5.	Perfringensin virulent forması, 1 qramda	yol verilmir	ISO 14189

**Qeyd.** Sanitar-bakterioloji göstəricilər normadan yüksək olduqda tetanus çöpü də təyin edilir.

---